

i pripremanje nove postave. Arhitekt Aleksandar Freudenreich svojim darom Muzeju, idejnom skicom adaptacije, proširuje postojeći prostorni kapacitet za novih tisuću tri stotine kubnih metara. Etnografski muzej, uz suvremenu mrežu instalacija, dogradnjama i pregradnjama dobiva prostorije od vitalnog značenja za normalno vršenje muzejske aktivnosti. To su: spremišta i preparatorske radionice, uredovnice za rad stručnog osoblja i administracije, predavaonica za pedagošku aktivnost muzeja i dvorana za povremene tematske izložbe.

Svjedoci smo sadašnjeg trenutka Etnografskog muzeja i velikog truda uloženog u pripremanje nove postave, u sređivanje etnografske građe u studijskim zbirkama, u aktiviranje terenskog proučavanja, u pripremanje niza tematskih izložbi, u pisanje kataloga *Etnografski muzej — Zagreb*, objavljenog u povodu otvaranja obnovljenog Muzeja s novom muzejskom postavom god. 1973.

Nova i suvremena postava, od čijeg nas svečanog otvaranja dijeli netom završena godina, reprezentativno pokazuje tek jedan dio bogatog fundusa Muzeja i još jednom potvrđuje da Etnografski muzej u Zagrebu predstavlja po opsežnoj etnografskoj građi Južnih Slavena i po svojim izvanevropskim zbirkama (koje nisu po broju velike, ali sačinjavaju prilično zaokružene cjeline) izuzetnu muzejsku instituciju te vrste u ovom dijelu Evrope. Upravo takav status obavezuje Etnografski muzej na još intenzivniju muzeološku djelatnost kako bi sve bogatstvo i raznolikost etnografske građe Južnih Slavena bili što potpunije obrađeni i prikazani.

Nada Duić

IZLOŽBA »POKLADNE MASKE«, (Mohač 1973)

Katalog FARSANGI MASZKOK A ZAGRÁBI NÉPRAJZI MŰZEUM ÉS A MOHÁCSI MŰZEUM GYŰJTEMÉNYÉBŐL. — POKLADNE MASKE IZ ZBIRKI ETNOGRAFSKOG MUZEJA U ZAGREBU I MUZEJA U MOHAČU, Mohács — Zagreb 1973.

Postala je tradicija da se svake godine u Mohaču u nedjelju prije poklada održi pokladna svečanost na kojoj sudjeluje velik broj maski, od tradicionalnih »buša« do onih suvremeno opremljenih. Ta je manifestacija nadišla lokalne okvire, pa su 1973. godine u pokladnoj povorci sudjelovale i maskirane grupe iz sela Duboševice iz Baranje i grupa »kukera« iz Bugarske. Svečanosti su pored ophoda maski, popraćene nizom priredbi. Ove 1973. godine izdvajala se svojom kvalitetom izložba *Pokladne maske*, koja je nastala kao rezultat suradnje Etnografskog muzeja u Zagrebu i Kanizsai Dorottya Múzeum u Mohaču, a sredstva za njenu realizaciju dala je Komisija za kulturne veze s inozemstvom Izvršnog Vijeća Sabora SR Hrvatske. Autor je izložbe Katica Benc-Bošković, viši kustos Etnografskog muzeja u Zagrebu, a suradnik Đuro Šarošac, direktor Muzeja u Mohaču.

Izložba, postavljena u prostorijama Kluba kina Kossuth, dala je izvanredan pregled pokladnog prerusavanja i maski obuhvativši područja Međimurja, Zagorja, Baranje i Kastavštine, dok je mohački muzej sudjelovao s pokladnim likovima i maskama hrvatskih manjina iz okolice Mohača. Uz lutke obučene u pojedine pokladne likove izloženi su i predmeti koji su stalni rekvizit prerusenih pokladnih likova.

Izložba je popraćena nizom terenskih fotografija, legendama i geografskom kartom s naznačenim lokalitetima izložaka, a štampan je i plakat. Legende, natpisi i plakat tiskani su na mađarskom i hrvatskom jeziku. Otvaranju izložbe prisustvovali su s mađarske strane dr Ferenc Romani, član Zemaljskog CK iz Budimpešte, dr Jozsef Nagy, sekretar KP Županijskog komiteta, i dr., a Jugoslaviju su zastupali dr Žiga Vodusek, ambasador SFRJ u Mađarskoj, kulturni ataše u ambasadi Josip Varga, dr Jelka Radauš-Ribarić, direktor Etnografskog muzeja u Zagrebu, koja je u ime te ustanove pozdravila goste. Uz navedene ličnosti svečanosti je prisustvovao i velik broj kulturnih, javnih i političkih radnika Mohača, Pečuha i Budimpešte, te stručnjaci etnolozi iz Zagreba.

Izložba je pobudila velik interes ne samo među domaćim stanovništvom već i među mnogobrojnim gostima koji su stigli u Mohač, pa je izložbu već prvi dan vidjelo preko 2000 posjetilaca.

Izložba je popraćena katalogom za koji su stručne tekstove napisali Katica Benc-Bošković i Đuro Šarošac, a predgovor dr Jelka Radauš-Ribarić i Đuro Šarošac.

Katica Benc-Bošković počinje svoj tekst kratkim historijatom pokladnog prerusavanja i prikazom značenja i upotrebe maski. Autorica govori o maskama, o materijalu od kojeg su te obrazine izrađene te o vrstama maski (antropomorfne i zoomorfne maske). Detaljno ih opisuje i govori o njihovoj rasprostranjenosti. Veći dio teksta posvećen je načinu prerusavanja pokladnih likova, gdje se govori o vrsti odjeće, te o atributima i rekvizitima koje preruseni likovi nose na sebi ili drže u ruci (slama, zvona, pepeo, metla, jaja, instrument za bučenje »prda« i dr.). Govori nadalje o danas već zaboravljenim pokladnim maskama iz okolice Dubrovnika »turici« i »čoroju«, koje je zabilježio historičar M. Appendini u početku 19. stoljeća. Autorica govori o veoma rasprostranjenim likovima »baba i dedo«, zatim »kum i kuma«, o prerusenim likovima »nap'hancima«, tj. maškarama koje odjeću ispune slamom, poznatima dobro u Međimurju, zatim o grupi »hertarija« — pastiru sa stokom, sa životinjskim maskama (Međimurje), o skupini s devom (cijela Hrvatska) i dr. Pored detaljnog opisa svake od navedenih grupa autorica se osvrće i na »buše« i »mačkare« u Slavoniji i Baranji. U daljem tekstu piše o poznatim kastavskim »zvončarima«.

Posebno se osvrće na ponašanje maškara i na radnje koje pojedinci ili grupe vrše u pokladnom ophodu (»oboravanje« sela ili okućnice, slamnata lutka, posipanje pepelom i dr.).

Autorica upućuje na starinu i porijeklo pokladnih maski, na magijsko-apotropijsko značenje i vezu s veoma stanim kultovima (kult predaka, totemizam).

Drugi dio kataloga, koji prikazuje poklade i pokladne maske iz zbirke muzeja u Mohaču, napisao je Đuro Šarošac. Autor opisuje pripreme stanov-

ništva za pokladnu svečanost, koja počinje osam dana prije pokladne nedjelje. Upoznaje nas s maskama »bušama«, u koje su se prerašavali samo muškarci, zatim opisuje odjeću u koju su se oblačile te maske i rekvizite koje su »buše« nosile na sebi ili u ruci. Opisujući ophod maski Đ. Šarošac dao je i sliku ponašanja »buša« u pojedinoj kući, opisuje »ledinku« ili »kolišće«, mjesto gdje se sakupljaju maškare u Mohaču i vrše razne radnje (paljenje vatre, igranje kola i dr.).

Na kraju autor iznosi narodnu predaju o porijeklu »buša« u Mohaču, po kojoj su »buše« istjerale Turke iz grada. Ovaj katalog, pisan dvojezično, na hrvatskom i mađarskom jeziku, popraćen fotografijama pokladnih grupa i maski iz Hrvatske i okolice Mohača, iznosi na jednom mjestu sakupljen vrijedan etnološki materijal o pokladnim likovima i maskama iz Hrvatske i o maskama hrvatske nacionalne manjine u okolici Mohača.

Ivanka Bakrač

XIX NJEMAČKI ETNOLOŠKI KONGRES (Hamburg, 1—7. listopada 1973)

Njemačko etnološko društvo (*Deutsche Gesellschaft für Volkskunde*) održalo je u Hamburgu — Altoni svoj 19. kongres. Okvirna tema referata i razgovora bila je uzajamni odnosi grada i sela, točnije — urbanih i ruralnih zajednica.

Zanimljivo je da već u pokušaju prevođenja naslova okvirne teme možemo registrirati težnju da na hrvatski jezik, u stvari u kontekstu stanja u istoj znanstvenoj disciplini u nas, temu kongresa formuliramo kao odnos sela i grada, a ne grada i sela. To je nesvjestan poriv, koji, dakako, nije samo jezične prirode. Radi se, naime, o činjenici da je u nas akcent znanstvenih istraživanja gotovo isključivo usmjeren na selo i seoske zajednice. Takva je usmjerenost danas dovedena u pitanje logikom društvenog razvitka, snažnim procesom urbanizacije. Znanstvenici ostaju postepeno »na ladanju«, nasukani, dok struja otplavljuje i mijenja »predmet« i granice istraživanja. I takav znanstveni interes, usmjeren na istraživanja kojima će biti potvrđene predožbe i pojmovi izgrađeni na drugom i drugačijem stupnju društveno-povijesnog razvitka, na svoj je način zanimljiv i indikativan. U tom bi slučaju predmet znanstvenog ispitivanja postala sama znanost, tj. njezin odnos prema društvu i vremenu u kojem se razvija ili stagnira. Iz tog odnosa djelomice proizlazi centralni ili periferni položaj određene znanosti u društvu kao i u sklopu ostalih humanističkih disciplina. Karakteristična je stoga u nas tužaljka da je disciplina kojom se bavimo — potcjenjivana. Uzajamne odnose grada i sela uznastojali su sudionici kongresa, njemački znanstvenici, razmotriti na svim razinama na kojima se ti odnosi očituju.

Karl Sigismund Kramer (Kiel) u referatu o unutrašnjim strukturama gradskih zajednica istakao je potrebu istraživanja obostranih utjecaja u odnosima grada i sela, potrebu da se pažnja usmjeri ne samo na kulturni utjecaj što ga ima grad nad selom nego i na utjecaj što ga selo ima nad gradom. »Grad« kao mjera u odnosu na selo nije jedinstvena, cjelovita veličina; unutar